

ผึ้งพันธุ์ต่างประเทศ

ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดชุมพร

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ต่างประเทศ

ผึ้งพันธุ์ (*Apis mellifera*) มีการเลี้ยงอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย เป็นผึ้งที่มีการนำเข้ามาจากยุโรปและอเมริกา มีขนาดใหญ่กว่าผึ้งโพรงแต่เล็กกว่าผึ้งหลวง ขนาดลำตัวยาว 16 มิลลิเมตร ส่วนอกกว้าง 4 มิลลิเมตร สร้างรังอยู่ในที่มืด จำนวนประชากร 20,000-60,000 ตัวต่อรัง อุปนิสัยไม่ดุ ไม่ทิ้งรัง เมื่อนำมาเลี้ยงแล้วให้ผลตอบแทนสูง โดยจะให้ผลผลิต ได้แก่ น้ำผึ้ง (Honey), เกสรผึ้ง (Bees pollen), นมผึ้ง (Royal jelly), ไช้ผึ้ง (Bees wax) และพรอพอลิส (Propolis) นอกจากนี้ยังช่วยผสมเกสร เพิ่มผลผลิตของพืชอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกน้ำผึ้งมากกว่า 8,000 ตัน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของธุรกิจฟาร์มเลี้ยงผึ้งในประเทศไทย การเลี้ยงผึ้งเพื่อผลิตน้ำผึ้งในประเทศไทยนั้นยังประสบปัญหาต่างๆ อีกหลายด้าน อาทิ น้ำผึ้งบางส่วนไม่มีคุณภาพและมีการปนเปื้อนไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค จึงส่งผลทำให้ปริมาณน้ำผึ้งที่ส่งออกไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค ด้วยเหตุนี้ในการเลี้ยงผึ้งพันธุ์จึงต้องทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

ตัวอย่างอุปกรณ์เลี้ยงผึ้งพันธุ์

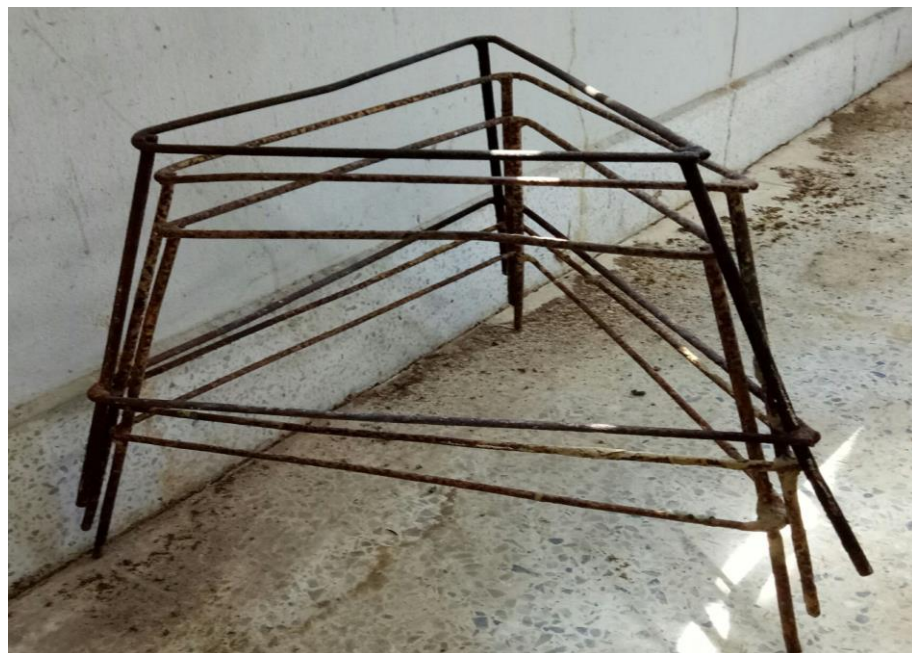
หมวกและตาข่ายกันผึ้ง

ลังเลี้ยงผึ้งพันธุ์พร้อมคอนผึ้ง

ถังต้มน้ำผึ้ง

ขาตั้งลังผึ้งพันธุ์

เหล็กกักรัง

สถานที่ตั้งลังผึ้ง

จำนวนลังต่อหน่วยพื้นที่

ควรกำหนดให้เป็นไปตามชนิดผึ้ง และปริมาณอาหาร รวมถึงวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง เพราะถ้ามีจำนวนรังมากเกินไปส่งผลทำให้ผึ้งเกิดการแย่งอาหาร ผลผลิตที่ได้ลดลง แต่ถ้ารังจำนวนน้อยกว่าปริมาณอาหารทำให้เสียโอกาสในการเก็บผลผลิตน้อยลง

- การจัดการดูแลผึ้ง ต้องทำการตรวจรังอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

- ช่วงเวลาจัดการผึ้ง แบ่งออกเป็น 3 ช่วงฤดู ได้แก่

- ช่วงก่อนฤดูดอกไม้บาน (เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน) เป็นช่วงที่ต้องเตรียมความพร้อมให้รังผึ้งมีปริมาณผึ้งงานมากเพียงพอ สมบูรณ์และแข็งแรง

- ช่วงฤดูดอกไม้บาน (เดือนธันวาคม-เมษายน) เป็นช่วงที่มีความสำคัญมากของการเก็บน้ำหวาน ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

- ช่วงหลังฤดูดอกไม้บาน (เดือนพฤษภาคม-กันยายน) เป็นช่วงที่ขาดแคลนอาหารจากธรรมชาติ และควรดูแลการเกิดโรคและศัตรูรบกวน

ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดชุมพร

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การจัดการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

- การเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

- ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ คือ ด้านชีววิทยาและพฤติกรรมของผึ้งพันธุ์ เกี่ยวกับการจัดการดูแลผึ้งพันธุ์ เกี่ยวกับพืชอาหารผึ้ง เกี่ยวกับโรคและศัตรูผึ้ง

- ทุนสำหรับดำเนินการ คือ ค่าพันธุ์ผึ้ง ค่าอุปกรณ์การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ ค่าน้ำตาลและค่าใช้จ่ายสำรองอื่นๆ

- แหล่งที่มาของผึ้งพันธุ์ที่จะเริ่มดำเนินการให้เลือกซื้อจากฟาร์มที่มีคุณภาพ และเชื่อถือได้

- การเตรียมการก่อนที่จะไปเลี้ยงผึ้งพันธุ์ คือ สถานที่ ที่ตั้งรังผึ้งนั้นควรอยู่ในที่ร่มรื่น ใกล้แหล่งน้ำและเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเลี้ยงผึ้งในระยะแรก เช่น กล่องเลี้ยงผึ้งพร้อมคอนและแผ่นรังเทียมรวมถึงขาตั้ง เครื่องพ่นควัน เหล็กมัดรัง ชุดกันผึ้งต้อย และวัสดุอื่นๆ ให้พร้อม

- การเตรียมตัวที่จะเข้าไปสัมผัสกับผึ้ง คือ ต้องมีความเชื่อมั่น ปฏิบัติกับผึ้งด้วยความนุ่มนวล และเครื่องแต่งกายเวลาปฏิบัติไม่ควรใส่สีฉูดฉาด กางเกงควรรัดปลายขาให้เรียบร้อย

- **ลักษณะการเรียงลำดับคอน** ในรังผึ้งที่เลี้ยงส่วนใหญ่ คอนจะเรียงเหมือนรวงผึ้งตามธรรมชาติ

- คอนอาหาร เป็นคอนที่อยู่ในหลอดรังส่วนใหญ่ มีเกสร/น้ำผึ้ง เก็บไว้

- คอนไข่ เป็นคอนในหลอดรัง ส่วนใหญ่มีไข่ใบเล็กที่ผึ้งนางพญาวางไข่

- คอนตัวหนอน เป็นคอนที่อยู่ในหลอดรังส่วนใหญ่ มีตัวอ่อนผึ้ง

- คอนดักแด่ เป็นคอนที่อยู่ในหลอดรังส่วนใหญ่ มีตัวหนอนระยะดักแด่

ที่ปิดฝาหลอดรัง

- การเสริมคอนที่เป็นรวงแล้วในช่วงดอกไม้บาน ถ้าต้องการได้น้ำผึ้งมากๆ ให้ใส่ชิดกับคอนที่เป็นน้ำหวานหรือเกสร

- อายุของการใช้คอนรวงผึ้ง ควรใช้ไม่เกิน 2 ปี เพราะขนาดของหลอดรังจะเล็กลงไปเรื่อยๆ ทำให้ได้ผึ้งงานที่มีขนาดตัวเล็กลงเรื่อยๆ

- การเสริมคอนที่เป็นแผ่นรังเทียม สังเกตรังผึ้งมีการสร้างไขผึ้งขึ้นมาบนหลังคอนหรือก่อรวงเล็กๆ ตรงด้านใต้ของฝาปิดด้านในของรัง แสดงว่าประชากรของผึ้งรังนั้นแน่น ต้องการคอนรวงหรือคอนแผ่นรังเทียมโดยการใส่คอนแผ่นรังเทียมเข้าไปครึ่งละหนึ่งคอน ใส่ให้ชิดกับคอนที่เก็บน้ำหวาน ห้ามใส่แทรกลงตรงกลางคอนที่เป็นดักแด่ และให้น้ำเชื่อมแก่ผึ้งเต็มที่ เพราะถ้าขาดน้ำตาล ผึ้งจะกัดแผ่นรังเทียมทำให้เสียหาย

ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดชุมพร

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดชุมพร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การให้อาหารผึ้ง

อาหารที่ผึ้งได้จากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำหวานจากดอกไม้ เกสร น้ำและแร่ธาตุ แต่ในบางฤดูกาลอาหารจากธรรมชาติขาดแคลนผู้เลี้ยงผึ้งจำเป็นต้องหามาเสริมให้เพียงพอ

- การให้น้ำตาลอาหารผึ้ง แทนน้ำหวานจากดอกไม้ในรูปแบบของน้ำตาลป่นละเอียดหรือรูปแบบน้ำเชื่อม อัตราส่วนน้ำตาลต่อน้ำ 1:1 หรือ 1:2 ละลายใส่ในกล่องให้น้ำหวาน

การให้น้ำตาลอาหารผึ้ง

- การให้เกสรเทียมอาหารผึ้ง เกสรจากดอกไม้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเลี้ยงผึ้ง เกสรเป็นแหล่งโปรตีนสำหรับหนอนผึ้ง ถ้าหากไม่มีเกสรตามธรรมชาติจำเป็นต้องให้เกสรเทียมในการเลี้ยงผึ้ง เพื่อให้สภาพของผึ้งในรังไม่ขาดโปรตีน
- การให้น้ำแก่ผึ้ง โดยจัดหาน้ำที่สะอาดให้ผึ้งมีบริโภคอยู่ตลอดเวลาเพื่อระบายความร้อนภายในรังและใช้ละลายน้ำผึ้งให้เจือจาง

การให้น้ำแก่ผึ้ง

รายชื่อพืชอาหารหลักของผึ้งที่สามารถผลิตน้ำผึ้งทางอุตสาหกรรม

(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

การผลิต/พืช	ระยะเวลาดอกไม้บาน												คุณสมบัติของน้ำผึ้ง	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	น้ำหวาน	เกสร
ผลิตน้ำผึ้ง	■	■	■	■			■	■			■	■		
1. ลำไย	■	■	■			■	■				■	■	++	+
2. ลิ้นจี่	■												++	+
3. สدابเสื่อ	■										■	■	++	+
4. ชี้ไถ่ย่าน											■		++	+
5. มะกอกน้ำ				■	■								+	-
6. จี๊ว	■	■	■										+	+
7. งา			■	■									++	+
8. นุ่น	■										■	■	++	+
9. เงาะ	■	■	■	■									++	+
10. ทานตะวัน	■	■									■	■	++	+
11. ยางพารา	■	■	■										++	+
12. เสม็ด	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	++	+
13. กาแฟ												■	++	+
14. ข้าวโพด	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	-	++
15. ไมยราบยักษ์									■	■			-	+
16. กระถินนา						■	■						-	++
17. มะพร้าว	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	+	+
18. มะม่วง	■	■	■										+	+
19. ดาวกระจาย	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	+	+
เก็บเกสร	■				■						■	■		
1. ข้าวโพด	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	-	++
2. ไมยราบเถา											■	■	-	++
3. บัว	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	-	++
4. ปาล์มน้ำมัน	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	-	+
ผลิตนมผึ้ง						■	■	■	■					
1. ไมยราบยักษ์						■	■	■	■				-	+
2. ข้าวโพด	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	-	++

หมายเหตุ

- + คือ ให้หรือมี - คือ ไม่ให้หรือไม่มี
- ++ คือ มีอย่างเพียงพอที่จะเก็บผลผลิตได้
- ■ ■ คือ ช่วงเดือนที่เหมาะสม
- 1 คือ ม.ค., 2 คือ ก.พ., 3 คือ มี.ค., 4 คือ เม.ย., 5 คือ พ.ค., 6 คือ มิ.ย., 7 คือ ก.ค., 8 คือ ส.ค., 9 คือ ก.ย., 10 คือ ต.ค., 11 คือ พ.ย. และ 12 คือ ธ.ค.
- การบานของดอกไม้ในแต่ละพื้นที่และในแต่ละปี อาจมีการบานแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด ตามภูมิประเทศและภูมิอากาศ

